

VOOR DIT ARTIKEL WERDEN VOLGENDE WERKEN GERAADPLEEGD

1. Negentien Belgische steden in kaart en prent - Tentoonstellingscatalogus door Lisette DANCKAERT.
2. J. MERTENS - Oudenburg en de Vlaamse kustvlakte tijdens de Romeinse periode (Biekorf).
3. J.S. JOHNSON - Richborough and Reculver (English Heritage - London).
4. B. COX - Van den tocht in Vlaanderen.
5. De Romeinen langs de Vlaamse kust (verscheidene medewerkers) Gemeentekrediet.
6. E. VLIETINCK - Het oude Oostende.
7. René LAURENT - De havens aan de kust en aan het Zwin.
8. Bredeniana - Dr. Hugo THOEN - De vroegste bewoning : De Gallo-Romeinse aanwezigheid te Bredene (1ste - 3de eeuw na Chr.).

SCHATTIGE MARITIEME SOUVENIRS UIT DE BELLE-EPOQUE

door Norbert HOSTYN

Wie kent er niet de fascinerende etalage van het Museum Ensorhuis in de Vlaanderenstraat te Oostende ? De etalage met zijn wondere wereld van schelpen, koralen, maskers, zeemeerminnen en allerlei souvenirartikels ! Wie is er nooit een ogenblik blijven stilstaan om dit curieuze ensemble geestelijk te "absorberen" ? ?

Twee "postuurkes" daar houden sinds een hele tijd mijn aandacht vast, intrigeren me : het zijn twee beeldjes, getekend J. LE GULUCHE en onderaan gestempeld FONTAINE DORMIEUX PARIS. Ze zijn in lichtbruine gebakken aarde en met polychromie afgewerkt. Het ene stelt een redder voor, het andere zijn vrouwelijke tegenhanger. In het geheel is er een opschrift "OSTENDE" aangebracht. Dit is er duidelijk met een stempeltje opgezet zodat het opschrift blijkbaar aangepast kon worden aan de stad van de souvenirhandelaar-afnemer.

In dezelfde sfeer bezit het Museum Ensorhuis een tabakspot, uitgewerkt als een visserskop : een gebaarde visser met pijp in de mond. Zijn muts vormt het deksel van deze pot. Ook hier is de materie een bruinbakkende klei. Op de kraag van de visser is het opschrift "Ostende" geschilderd. Deze tabakspot draagt het merk "MOINET MABILAT MADE IN FRANCE".

Ook in een etalage van de afdeling "Belle Epoque" in ons Heemmuseum "De Plate" vinden we een aantal dergelijke beeldjes terug, zij het van kleiner formaat.

Eén van onze leden, de heer Freddy DUFAIT, verzamelt ook al jaàren dergelijke terracottas en ook zijn collectie konden we inkijken.

Het zijn allemaal items die behoren tot een groep terra-cotta voorwerpen die te koop werden aangeboden in badplaatsen en vissersstadjes in een ruime periode rond 1900.

Het betreft telkens voorstellingen van vissers en vissersvrouwen of van zeelui in het algemeen.

Dezelfde types en voorstellingen komen steeds terug :

- visser en vissersvrouw (koppel van 2 losse beeldjes of samen op één sokkel); voorgesteld met voordehand-liggende attributen zoals bv. het visnet.
- visser en vissersvrouw staande bij een bootje of zittend op de rand ervan.
- visser(s) op hun vaartuig : vissend, het zeil optrekkend....
- visser(s) op hun vaartuig dat vergaat ("En détresse").
- visser(s) bij een kruis of een Mariabeeld.
- roerganger, zeelui bij een kaapstander, enz.
- redders/redsters die een boei gooien.

Daarnaast zagen wij ook voorstellingen van vuurtorens.

Ook rookartikelen behoren tot deze groep : tabakspotten in de vorm van een pittoreske zeemanskop, hetzij met zuidwester op of met matrozenmuts. En wie pijptabak zegt, zegt ook pijpeas, en dus ook asbakken - dit althans....voor zover men de as niet op de vloer kieperde. Deze asbakken in gepolychromeerde terra-cotta zijn meestal de combinatie van een schaalpje (het as-recipiënt) en een statuette van een zeeman.

Er zijn ook objecten waarin een uurwerk en een thermometer waren ingebouwd.

FIRMA'S, MERKEN, AUTEURS

Als voornaamste firma's vonden we - voortgaande op de merken van de onderzochte stukken : "Céramique d'Art I.A.", "Fontaine Dormieux Paris" (het werk van J. LE GELUCHE), "Moinet Mabillat" en "Hamm" (1).

Over deze firmas vonden we geen gegevens terug. Ze staan, voor zover we konden nagaan, niet in het naslagwerk over Franse ceramiek van TARDY vermeld.

Vele voorwerpen dragen serienummers. Deze zijn meestal met een stempel in de nog natte klei gedrukt. Een zeldzame keer vonden we ingekraste nummers.

De stukken werden vaak voorzien van een ingedrukte stempel met de naam van een badplaats. Zo kan men van eenzelfde moule exemplaren vinden met "Ostende" ingestempeld, maar evenzeer "Middelkerke", "Heyst", "Blankenberghe" of bv. "Brest" of "Calais".

Ook kon men - door kleine ingrepen na het mouleren - de basisfiguur wat "aanpassen" aan de noodwendigheden van de locale klederdracht (bv. een ander type hoofddekseel).

LE GULUCHE

Een belangrijke naam inzake ontwerp van deze sculptuurtjes - zoniet de belangrijkste - lijkt ene beeldhouwer/modelleur J. LE

GULUCHE te zijn geweest. We slaagden er voorlopig evenmin in méér over hem te weten te komen.

In de Franse beeldhouwkunst van de vorige eeuw vond ik enkele namen van kunstenaars terug die ik min of meer beschouw als de directe voorlopers van dit maritieme souvenirproduct : Pierre-Adrien GRAILLON en César-Adrien GRAILLON, alsook Adrien FOURDRIEN, allen beeldhouwers uit Dieppe, nakomelingen van de beroemde ivoorsnijders uit deze stad.

In de catalogus "La sculpture du XIXe siècle dans l'Eure (Musée de Bernay)", staan enkele beeldjes afgebeeld die weliswaar ouder zijn dan de hier besproken statuetten maar die reeds in dezelfde geest gedacht zijn.

Ook het beeldhouwwerk van de mij verder onbekende beeldhouwer BOBBIAS (wellicht Frans), zit volledig in de geest van de hier besproken souvenirartikels. Van BOBBIAS zagen we in een priveverzameling een bronzen statuette met voorstelling van een matroos die een reddingsboei gooit. Hij staat op een sokkel waarop ook een sloep is aangebracht. Deze sloep heeft als toepasselijke naam "SPES".

Met deze bijdrage willen we dit product weer eens onder de aandacht brengen : schattige kitch van een eeuw geleden. De tijd heeft ze een patine, een aura van nostalgie en bekoorlijkheid gegeven....

Musea :

DUNKERQUE, Musée Portuaire.

LADUZ PAR AILLANT, Musée rural des arts populaires.

OOSTENDE, Museum Ensorhuis.

OOSTENDE, Heemmuseum De Plate.

- (1) "Hamm" is mogelijk ook een signatuur van de kunstenaar i.p.v. een fabrieksmerk. Op de beeldjes staat "HAMM MADE IN FRANCE".
-

OPROEP

In september 1994 zal het 50 jaar geleden zijn dat Oostende werd bevrijd door de geallieerde troepen. Om dit te herdenken plannen wij in het najaar 1994 een fototentoonstelling over Oostende gedurende de oorlog en bij de bevrijding.

Wij zijn ervan overtuigd dat vele leden nog nooit eerder getoonde of gepubliceerde foto's over deze periode thuis, ergens in een album of een schuif, hebben liggen.

Daarom doen wij een beroep op onze leden. Bezit U originele foto's over Oostende gedurende W.O.II, de bevrijding, kort na de bevrijding, neem dan contact op met één van onze bestuursleden. Wij garanderen dat de foto's na de tentoonstelling aan de eigenaars worden terug bezorgd. Geeft U liever Uw foto's niet uit handen, dan zijn wij bereid Uw foto's bij U thuis te komen fotograferen.

Het bestuur